

Nr. akt.

Protokół przesłuchania świadka

Dnia 8 października 1966r. w Starogardzie

Sąd Grodzki w Starogardzie Oddział V

w osobie Sędziego asesora sąd. F. Piechowskiego

przesłuchał niżej wymienionego w charakterze świadka

P6 uprzedzeniu świadka o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania i o treści art. 107 §pk nr po czym świadek zeznał, co następuje:

Imię i nazwisko Matuszewski Jan

Wiek - 45 lat

Imiona rodziców Szymon i Katarzyna zd. Keisler

Miejsce zamieszkania Starogard, [REDACTED]

Zajęcie - urzędnik Wydz. Pow.

Wyznanie rzym. kat.

Karalność - nie karany

Stosunek do stron - obcy

Na terenie Starogardu przebywam bez przerwy od roku 1920 do chwili obecnej, a więc znam dokładnie wszystkich mieszkańców Starogardu, zwłaszcza Niemców i to tych, którzy czynnie udzielali się w okresie okupacji niemieckiej. Obecnie jestem członkiem Komitetu Uczczenia Pamięci Pomordowanych przez hitlerowców na terenie Starogardu. Komitet zajmuje się obecnie sporządzaniem dokładnej ewidencji osób pomordowanych przez Niemców. Ponadto przed rokiem byłem członkiem Komisji Ekshumacyjnej, która dokonała ekshumacji 11 ofiar zamordowanych w pierwszych tygodniach okupacji a dokładnie w nocy z dnia 12 na 13 września 1939r.

Ponadto Komisja ta dokonała otwarcia innego masowego grobu w lesie szpęgawskim, jednakże ekshumacji tej zaniechano z uwagi na zapowiadany przyjazd Wojewódzkiej Komisji do Badania Zbrodni Hitlerowskich. Komisja ta o ile mi jest wiadomo nie przyjechała dotychczas. Na terenie lasu szpęgawskiego zachował się jedynie jeden grób masowy z ogólnej ilości około 32 grobów masowych. Groby te były wykopane o wymiarach 5 na 10 metrów. Groby te były kopane na znaczną głębokość, jednakże dokładnie nie wiem, jak głęboko.

Przy rozkopaniu jednego zachowanego grobu musieliśmy kopnąć na głębokość około 1,80 do 2,00 metrów zanim napotkaliśmy zwłoki zamordowanych. Jakiej grubości był warstwa zwłok pomordowanych nie stwierdziliśmy. Przy kopaniu tych grobów

123

byli zatrudnieni Polacy którym płacono na godzinę 10 fenigów. Spis tych Polaków zatrudnionych przy kopaniu grobów mogę sądowi w najbliższych dniach dostarczyć. Wyjaśniam, iż Niemcy pod koniec okupacji w czasie od października do grudnia 1944r. rozpoczęli akcję zacierania śladów swoich zbrodni i wszystkie groby w lesie szpęgawskim poza jednym wyżej wspomnianym zniszczyli i to w ten sposób, że groby rozkopali, wydobywali zwłoki wzgl. też pozostawiali zwłoki w grobach. polewali jakimś płynem przy pomocy którego zwłoki te palili. Po wkroczeniu wojsk radzieckim na terenie lasu szpęgawskiego odnaleziono jeszcze kilka beczek w ilości około 7-8 z zawartością tego płynu, jednakże beczki te nie były pełne. Z zawartości tych beczek pobrałem próbkę do butelki, którą oddałem staroście powiatowemu Ziółkowskiemu. Słyszałem później od niejakiej Kępczańskiej, urzędniczki w Starostwie oraz kolejarza Kłepockiego, mieszkającego w Strażnicy kolejowej nad torami w lesie szpęgawskim, że Niemcy pod koniec roku 1944 wywozili coś z terenu gdzie były groby masowe w wielkich skrzyniach drewnianych. Podczas całej tej akcji na terenie grobów masowych, jak wiem od Kłepockiego stały posterunki, tablice ostrzegawcze, by nikt się nie zbliżał na ten teren, a ponadto dojścia do terenu tych grobów bronił bardzo czujny pies. Komisji uoczenia ofiar pomordowanych przez hitlerowców udało się ustalić nazwiska osób pomordowanych w nocy z 12 na 13 września 1939r. w wyniku obławy na terenie baraków przy ulicy Gdańskiej. Nazwiska ich brzmią: ś.w.p. 1/ Grzybek Józef, lat 19, 2/ Gędziński Jan, lat 19, 3/ Halbe Zygmunt, lat 15, 4/ Pakowski Bronisław lat 20, 5/ Gross Franciszek lat 18, 6/ Sznaze Jan, lat 20, 7/ Szulc Jan, lat 25, 8/ Sosiński Leon lat 30, Szamościuk Piotr, lat 30, 10/ Cieślak Adam lat 17. /-/ Jan Matuszewski Jak ~~szyska~~ słyszałem od innych osób z tutejszych Niemców mieli brać udział w obławie: młody Muenchan, młody Alex i Wayke Fritz. Bliższych informacji o tym, którzy z Niemców tutejszych brali udział w tej akcji mogłoby udzielić rodziny pomordowanych wówczas, a zwłaszcza Grzybek przy [REDAKTOWANE], Szansza przy [REDAKTOWANE], naprzeciw firmy Cmielecki, Pałkowski, zamiesz. przy [REDAKTOWANE] [REDAKTOWANE] za cmentarzem i Bernard Miatk przy [REDAKTOWANE]. O działalności przestępczej Egona Saeverta mogłoby udzielić informacji budowniczy Blank, urzędnik Starostwa

Danielewicz, mistrz krawiecki Kotowski, bracia Nagerscy, Marian Pietrzkowski ze Zblewa, szwagier Sieverta Szella przy [REDAKTOWANO], Biernacki i Lwoszowski dozercy w więzieniu w Starogardzie, Żychski b.naczelnik więzienia. Te same osoby mogą udzielić podobnych informacji co do działalności przestępczej Gustawa Straussa i Drewsa Pawła. Ponadto duże szczegóły co do dokonywanych zbrodni przez tych i innych hitlerowców mogłby podać artysta malarz Falkowski zamiesz. przy [REDAKTOWANO], który był również więziony pewien czas w tutejszym więzieniu. Podejrzanego Szwarca nie mogę sobie przypomnieć obecnie więc też nie mogę udzielić bliższych szczegółów co do jego przestępczej działalności. O Kdrewie Pawle mógłby udzielić pewnych informacji Preissing, elektromonter zatrudniony w elektrowni w Starogardzie. Na własne oczy widziałem, że Niemcy wywozili z tutejszego więzienia w autach ciężarowych wzgl. autobusach dużą ilość Polaków prawdopodobnie na rozstrzelanie do lasu szpęgawskiego.auta te nie musiały jechać daleko, gdyż szybko wracały. Przypominam sobie obecnie że przechodząc raz zdaje się w październiku 1939r. koło tutejszego sądu rozpoznałem wyprowadzanych z więzienia księdza Kuchenbeckera skrwawionego, księdza Gardena z Grabowa i zdaje mi się ksiądz kanclerz Baumgart z Pelplina który był również bardzo zmasakrowany. Dołączam do mego protokołu odpis protokołu zebrania informacyjnego z dnia 22 marca 1945r. w sprawie przestępstw /morderstw/ dokonanych przez hitlerowców w okolicy Starogardu wraz z częściowym wykazem ofiar hitlerowskim.

Bliższych informacji co do przestępstw popełnianych przez hitlerowców w Starogardzie i okolicy mogłaby udzielić zdanem młim Stefania Kowalewska, zamiesz. przy [REDAKTOWANO], która była pokojówką u v.Plehn w Kopytkowie, gdzie miały zebrania hitlerowców. Dalej świadek Czerska Gertruda, zamiesz. przy [REDAKTOWANO], która była służącą u leśniczego Kuscha, podejrzanego o pomordowanie Polaków w lesie kopytkowskim, świadek Pawłowski Franciszek zamiesz. w Starogardzie przy [REDAKTOWANO], który był szoferem znanego zbrodniarza hitlerowskiego Gerharda Wiecherta. Odnośnie zamordowania księdza Krzyżanowskiego z Sumina bliższych informacji może udzielić restaurator Gołuński, zamieszkały w Suminie. Nażądanie mogą udzielić dalszych informacji

co do poszczególnych przestępców hitlerowskich w Starogardzie.

Odczytano /-/ Jan Matuszewski Sędzia /-/ P. Piechowski.

~~Jan Matuszewski~~ /-/ Kosiedowska

Świadek Matuszewski Jan dodatkowo zezna je, że wiarogodnych informacji może udzielić Kanke Leon, zam. w Starogardzie, wybudowane Działki i to odnośnie rozstrzeliwania w lesie szpęgawskim Polaków. Sędzia /-/ P. Piechowski.

Za zgodność:

Wiceprokurator

/-/